

REVISTA ECONOMICĂ

ORGAN FINANCIAR-ECONOMIC.

Organul oficial al „SOLIDARITĂȚII”, asociațiune de institute financiare ea însoțire.

Apare odată pe săptămână.

Membri ai asociațiunii „SOLIDARITATEA” sunt:

Agricola (Ecica), Agricola (Hunedoara), Agricola (Lugoș), Agricola (Sebeșul-săsesc), Albina, Ancora, Ardeleana, Arieșana, Armonia, Auraria, Aurora (Baia-mare), Avrigeana, Bănățana, Banca Poporală (Caransebeș), Banca Poporală (Dej), Banca Poporală, Arpașul-inf.) Berzovia, Bihoreana, Bistrițana, Boșana, Brădetul, Buciumana, Cassa de păstrare (Mercurea), Cassa de păstrare, (reuniune) (Săliște), Câmpiana, Cârțișoreana, Chiorana, Chiseteiana, Codreana, Codrul (Buteni), Codru (Lupșa), Comuna, Concordia (T.-Uzdin), Concordia (Ghirla), Cordiana, Coroana (Bistrița), Corvineana, Creditul, Crișana, Cugiereana, Decebal, Detunata, Doina, Drăganul, Dunăreana, Economia (Cohalm), Economul, Făgețana, Frăția, Frățietatea, Furnica, Geogeană, Gloria, Grănițerul, Hațegana, Însoțire de credit (Vestem), Institut de credit (Mehadia), Institut de credit (Gavoșdia), Isvorul, (Sângiorgiu), Isvorul (Sebeșul-inf.), Isvorul (Ighiu), Iulia, Lăpușana, Ligediana, Lipovana, Lucașărul, Lumina, Mărgineana, Mercur, Mielul, Minerva, Munteana (Corniareva), Murășiana, Murășanul, Maramurășana, Nădlăcana, Negoiul, Noiăna, Olteana, Oraviciană, Orientul, Patria, Piatra, Plugarul (Săcădate), Poporul (Lugoș), Poporul (Săliște), Porumbăceana, Progresul, Reun. de impr. și păstrare (Ilva-mare), Rîureana (Cap.-Mănăstur), Săcana, Sătmăreana, Sebeșana (Caransebeș), Sebeșana (Sebeșul-săsesc), Secășana, Selăgeana, Sentinela, Silvania, Someșana, Speranța (Hosman), Steaua, Șercățiana, Șoimul (Uioara), Șoimul (Vașcău), Târnavăana, Timișana, Tibleșana, Unirea, Vatra, Victoria, Viitorul, Voileana, Vlădeasa, Vulturul (Sânmărtin), Vulturul (Tășnad), Zărândeana, Zlăgnea, Zorile.

Abonamentul:

pe 1 an K 20.—, pe 1/2 an K 10.—

Redactor responsabil:

CONSTANȚIN POPP.

Taxa pentru inserțiuni:

de spațiul unui cm² câte 15 fileri.

Revizorii-experti.

Sub influința discuțiilor, urmate în țările apusului, cu privire la chestiunea reformei băncilor, se pornise și în presa din țara noastră, înainte de aceasta cu două decenii, o astfel de discuție. Discuția avea de obiect defectele, ce se observau în organizația institutelor de bani. *Insuficiența controlului* era semnalată ca una dintre cele mai de seamă scăderi. Pentru delăturarea ei se propuneau diferite mijloace, asupra cărora se discuta cu multă pasiune, dar nimeni nu avea îndrăsneala să treacă pe terenul faptelor, să încerce realizarea mijloacelor propuse. Intre astfel de împrejurări se întrunește la Sibiu, în ziua de 25 Iunie 1898 prima Conferință a directorilor băncilor române,¹ spre a discuta și rezolvi chestiunile de interes comun ale institutelor noastre financiare. Conferința aceasta s'a ocupat și cu chestiunea insuficienței controlului și a avut îndrăsneala — spre surprinderea multor cercuri de specialitate din țară — să intre în «medias res», *să dea prima soluțiune practică*, acestei importante chestiuni. Anume sub p. IV, al hotărîrilor sale, Conferința a enunțat:

«Controlul în mersul administrațiunii și contabilitatea corectă fiind una din condițiunile indispensabile pentru dezvoltarea normală a institutelor de credit, în acest respect este conștient, ca fiecare din institutele reprezentate, să fie cercetate din când în când de un bărbat specialist, exmis cu instrucțiunile speciale de către Delegațiune».²

¹ Convocată și prezidată de fostul director al «Albinei», Dl Parteni Cosma.

² Organul executiv al conferinței directorilor de bancă.

Deciziunea aceasta este — în întreaga țară — primul pas serios pentru rezolvirea practică a chestiunii insuficienței controlului la bănci.

De sigur, hotărîrea Conferinței directorilor noștri de bancă nu e destul de precisă. Ea e ținută în termeni generali, cum, pe atunci, nici nu se putea altcum, dat fiind, că întreaga chestiune nu era îndejuns lămurită. Cu toate acestea, din numita hotărîre reese că atunci, când Conferința, a recunoscut necesitatea, ca băncile noastre «să fie cercetate din când în când de un bărbat specialist, exmis cu instrucțiunile speciale de către delegațiune» a înțeles un *control extern*, exercitat de persoane independente de organele conducătoare, administrative și de revizuire ale singuraticilor institute.

Dar deși hotărîrea Conferinței a fost adusă cu unanimitate, totuș, cum ne arată fostul secretar al Delegațiunii, dl Dr. Cornel Diaconovich,¹ ea a provocat, în multe locuri, serioase nedumeriri. Incepuse să se nască temeri de o ingerință neadmisibilă în administrația și tehnica băncilor. De aceea au trebuit date multe clarificări și chestiunea a trebuit discutată, până ce spiritele s'au mai liniștit. Iar meritul în privința aceasta îl au, desigur, directorul și colaboratorii de pe vremuri ai «Revistei Economice», cari prin scrisul lor neîncetat au clarificat chestiunea controlului extern și independent, convingând pe conducătorii băncilor noastre despre necesitatea unei revizuirii urgente a acestei chestiuni.

Nedumeririle provocate prin deciziunea amintită a Conferinței directorilor noștri de bancă, a determinat Delegațiunea să nu se grăbească cu executarea

¹ Vezi Dr. C. Diaconovich: Problemele reformei băncilor, Sibiu 1901.

ei. Delegațiunea s'a mulțumit a o lămuri pe calea presei, prin condeiul secretarului său, și apoi a o supune din nou spre deliberare Conferenței a doua, ce a urmat și care a avut loc la 20 Septembrie 1901 în Sibiu. Această conferență a adus următoarea hotărâre:

«In scopul creării unui *control extern*, independent de conducerea băncilor, se vor institui mai mulți revizori-experti și băncile asociate vor supune încheierile lor anuale reviziunii unuia dintre aceștia. Agendele acestor revizori se vor stabili prin un normativ special și se vor extinde numai asupra lucrărilor tehnice de contabilitate și a exactității conturilor și încheierilor, iar asupra afacerilor administrative numai întrucât vor cere, din caz în caz, conducătorii institutelor».

«Asemenea reviziuni se vor putea face numai la cererea proprie a institutelor respective».

«Delegațiunea se autorizează a numi un număr de revizori-experti, cari înainte de toate vor avea să elaboreze normativul mai sus amintit, în care se vor expune și principiile, după cari vor fi să se compună bilanțurile băncilor și să se calculeze diferitele conturi ale acestora».

Decisiunea aceasta, față de cea a Conferenței din 1898, dovedește un însemnat progres în aprecierea chestiunii controlului, ce se intenționa a se introduce la băncile noastre. Acum se vorbește apriat de «control extern, independent de conducerea băncilor» și de «revizori-experti», cărora institutele asociate au a le supune spre revizuire încheierile lor anuale și în fine se cere un «normativ», care să stabilească agendele revizorilor.

Dar, ca toate inovațiile, ca toate ideile nouă, așa și chestiunea controlului extern și independent, n'a avut norocul să fie acceptată de Conferență pe de-ăntregul. In decisiunea citată obvin două mancuri. Întâiu, controlul a fost declarat facultativ, adică să se poată face numai la cererea institutelor interesate și al doilea el a fost limitat la afacerile tehnice de contabilitate, rămânând ca afacerile administrative să poată fi revidate numai la cererea specială a conducătorilor de bănci.

Pe baza hotărârii, amintită mai sus, Delegațiunea în ședința sa dela 17 Decembrie 1901 a numit pe *primii revizori-experti* în persoanele d lor *I. Br. Hodoș*, directorul «Patriei», *Iosif Lissai*, șef contabilul «Albinei», *Sava Raicu*, secretarul «Victoriei», *Ioan Vătășan* și *Dominic Rațiu*, contabili la «Albina» și *Ioan Perian*, contabil la «Oraviciana». Revizorii-experti au fost invitați să se întrunească, sub conducerea d-lui I. Br. Hodoș, spre a stabili «principiile conducătoare pentru încheierea uniformă a bilanțurilor» și «normele după cari vor avea să se facă revizuirile». Proiectul lor avea să se supună aprobării conferenței băncilor, ce trebuia să se întrunească în anul următor.

La 8 Iunie 1902 revizorii-experti s'au întrunit la Blaj și au discutat chestiunea cercului lor de competență și a normativului, cerut prin decisiunea Conferenței dela 20 Sept. 1901. Au constatat, că e cu

neputință a restrânge cercul lor de activitate numai la afacerile tehnice de contabilitate și la examinarea exactității conturilor și încheierilor, dat fiind, că acestea nu se pot separa, nici chiar în teorie, de afacerile administrative. Dar — zic mai departe revizorii — chiar dacă s'ar putea separa, scopul revizuirii nu poate fi ajuns fără o examinare și a afacerilor administrative. O altă obiecțiune, ce se pare că ar fi făcut revizorii-experti a fost, că controlul să fie declarat obligator și nu numai facultativ. Cu toată deosebirea de vederi dintre hotărârea conferenței și punctul de vedere al revizorilor-experti, aceștia au hotărât — cum se vede din un raport ocazional¹ — ca, după putință, să rămână la cercul de activitate, ce li-s'a demarcat. In privința procedurii de urmat la lucrările de revizuire, au stabilit normele de care au să se țină. Normativ propriu zis nu au redactat.

Deosebirea de vederi dintre revizorii-experti și hotărârea Conferenței băncilor avea un caracter principal de deosebită importanță. Instituirea unui control extern, ca cel dorit de revizorii-experti — după părerea organelor oficiale ale Delegațiunii² — se credea, că va atinge foarte deaproape autonomia băncilor asociate. Din acest motiv Delegațiunea nu a voit să ia răspundere pentru deliberarea controversei, ci a rămas să o supună spre rezolvire unei viitoare Conferențe. Ca să se poată aprecia, mai bine punctul de vedere al Delegațiunii în această controversă, reproducem câteva rânduri din un articol,³ scris, desigur, de secretarul Delegațiunii. Iată ce zicea dânsul între altele:

«De atunci încoace chestiunea controlului la bănci a fost mult discutată în presa de specialitate și dupăcum se poate vedea și din articolele publicate și reproduse în revista noastră, pretințindena s'a manifestat tendința, de a se întocmi controlul extern astfel, ca să nu jignească autonomia institutelor, și nici nu încapă îndoială, că în momentul, când s'ar da revizorilor experti facultățile, ce pare a pretinde hotărârea lor din Blaj, întreaga instituțiune ar deveni pentru o mare parte a băncilor deadreptul odioasă, încât în cele mai multe locuri nu se vor chema revizori și astfel scopul urmărit nu s'ar ajunge. Iar despre aceea nici vorbă nu poate fi, ca asemenea reviziuni nelimitate să se declare *obligatoare*, pentrucă o asemenea măsură, a cărei îndreptățire știm, că băncile nu vor să o recunoască nici legislațiunii, ar trece mult peste competența unei asocieri libere, cum este a băncilor noastre».

Cum se vede deosebirea de vederi dintre revizorii experti și hotărârea Conferenței era mare. Cu toate acestea s'a ajuns la un acord. Deducem aceasta din faptul, că Conferenței a III-a a băncilor, întrunită la 19 Octombrie 1903 în Sibiu, i s'a raportat, că în conțelegere cu revizorii experti s'a stabilit normativul, cerut anterior și că acest normativ se va tri-

¹ «Rev. Econ.» an. IV—1902 p. 214.

² «Rev. Econ.» an V—1903 p. 327.

³ «Rev. Econ.» an V—1903 p. 343.

mite institutelor asociate spre orientare și conformare. Conferența, la rândul său, a luat act despre aceasta și a recomandat institutelor asociate să uzeze în număr cât mai mare de noua instituțiune, care le va putea face servicii reale.

«Normativul» pentru Revizorii-experti ai Bancilor române,¹ se pare, că a rezolvit, în parte, controversa prin aceea, că nu dispune nicăiri expres, că activitatea revizorilor s'ar extinde numai asupra lucrărilor tehnice de contabilitate și a exactității conturilor. Pe baza acestui normativ, revizorii-experti și-au început activitatea. Dar cum controlul era facultativ și băncile — ca față de ori și ce inovațiune — aveau anumite rezerve, dintre bilanțurile anului ce a urmat, 1904, s'au făcut revizuirii numai la următoarele bănci: «Cassa de păstrare» din Săliște și «Fortuna» din Rodna prin dl Iosif Lissai; «Cassa de păstrare» din Mercurea și «Detunata» din Bucium prin dl I. Vătășan și în fine «Furnica» din Făgăraș și «Zărândeana» din Băița prin dl Dominic Rațiu.

Dar, dacă băncile asociate, cu toate recomandățiunile, nu făceau uz în măsură suficientă de controlul extern al revizorilor experți, cauza era, că acest control nu avea caracter obligator. Tocmai de aceea cercurile noastre de bancă începeau a se convinge tot mai mult, că controlul facultativ trebuie abandonat și în locul lui trebuie decretat controlul extern obligator. Or, aceasta se impunea indeosebi și prin faptul, că compatrioții noștri Sași încă înființaseră o asociație a băncilor lor, dar cu control extern obligator. Intre astfel de împrejurări nu e mirare, dacă deja în 1905, în punctul de vedere al Delegațiunii băncilor întâlnim, cu privire la acest obiect, față de trecut, o mare schimbare. Astfel pe când în 1903 se credea ca un control nelimitat și obligator ar fi direct jignitor pentru instituturile noastre, pe atunci Delegațiunea băncilor raportă Conferenței a IV, ținută la 24 August 1905, următoarele:

«Deoarece cu recomandățiuni platonice și cu articoli de ziare — dupăcum am văzut — nu se pot ajunge rezultate multumitoare, Conferența, dacă va voi să-și ajungă scopul, va avea să exercite asupra băncilor asociate în caz de trebuință și oarecare presiune morală, apelând la mijloace, ca cele acceptate de alte asocieri de-asemenea natură, spre exemplu de asociațiunea băncilor săsești, care pentru instituturile ce-i aparțin, a introdus reviziunile prin experții lor proprii în mod *obligator*».

Nu putem ignora împrejurarea, ușor de prevăzut, că o asemenea măsură nici decât nu va putea fi poporală, ci din contră va provoca în multe locuri deadreptul resensul cercurilor interesate. Inșă oricât de deprimătoare ar fi această prevedere, ea la nici un caz nu este permis să formeze pentru Conferență o piedecă neînvingibilă și un «nolli me tangere», dacă aspirează la aceea, ca lucrările ei să se facă nu numai «ut aliquid fecisse videatur», ci cu intențiunea serioasă de

a încercă în mod real sanarea neajunsurilor ce există în sinul băncilor noastre».

E drept, că Conferența de care vorbim nu a acceptat, ori mai bine zis nu a realizat aceste vederi, dar nu pentru că nu ar fi voit, ci pentru că nu putea încă. Realizarea lor condiționează o sancțiune, care prin întrunirile ocazionale ale directorilor noștri de bancă nu se putea da. Tocmai de aceea Conferența a încredințat biroul Delegațiunii să pregătească un plan, un proiect, pentru că Asociația ocațională a băncilor noastre să se transforme în o asociație legală, permanentă, cu sancțiune pentru acțiunile sale; în o asociație, în cadrele și cu mijloacele căreia să se realizeze și idea controlului extern, independent și obligator. — Cu acestea instituțiunea revizorilor-experti a băncilor noastre intră în o fază nouă.

(Va urmă).

Prohibirea urcării de capital și centralizarea vieții economice a statelor europene.

Ordonanța ministerială din 2 I. c. privitoare la prohibirea urcării de capital ale societăților pe acții a produs în lumea comercială și financiară a țării un viu resens.

Instituturile financiare din capitală, sunt decise a duce lupta în contra guvernului până la extrem, călucicând această ordonanță de un atentat în contra libertății comerțului.

Camera de comerț și industrie din Budapesta apoi direcțiunea Asociației Regnicolare a fabricantilor maghiari au ținut în 6 crt. în Budapesta o ședință, în cari s'a protestat viu în contra ordonanței; au decis să remonstreze la guvern și să ceară abrogarea ordonanței.

Indeosebi s'a combătut motivarea oficioasă a ordonanței, că prin aceasta s'ar putea ajunge, ca băncile și particularii să pună la dispoziția statului surplusurile de capital și astfel statul nu va fi necesitat să apeleze, spre paguba vieții economice, continuu la Banca Austro-Ungară. Tocmai contrarul e adevărul. Succesul împrumuturilor de războiu este în mâna băncilor. Căci dacă băncile nu ar da împrumuturi de lombard, cum ar putea publicul să semeză noi împrumuturi? Iar băncile numai dispunând de capitaluri mari se pot ocupa cu această operațiune și dacă urcarea capitalurilor pe viitor nu li-se permite, ar putea să transpună efectele lombardate la Banca Austro-Ungară. Deci o împovărare și mai mare a acestei bănci.

Presa maghiară, atribue ordonanța numită, în parte, și intervenției guvernului austriac, pentru că să se împedecă inundarea comerțului și industriei ungare de către capitalul austriac. Acest capital, contrar situației de dinainte de războiu, inundează comerțul și industria ungară ajunsă în decursul războiului la un stadiu de înflorire necunoscut mai înainte, — prin ceea ce

¹ «Rev. Econ.» an V—1903 p. 374.

se detrag capitalurile necesare guvernului austriac pe de o parte, iar pe de alta creiază pentru viitor un concurent puternic și periculos industriei austriace.

Ordonanța de prohibire a urcărilor de capital aduce pe tapet totodată întrebarea, ce ținută vor observa băncile față de noul împrumut de războiu, ce e pe cale a fi emis. E cunoscut că partea cea mai mare a împrumuturilor noastre de războiu e semnată de bănci și de marile întreprinderi comerciale ale țării.

Tot prin acestea și în urma propagandei făcută de ele, semnează împrumuturile particularii. Ar urmă deci ca consecință a ordonanței, că societățile atinse nu vor mai semnă împrumuturi și nu vor promova propaganda în interesul subscripțiunii împrumutului de războiu.

Din norocire însă cele mai multe din băncile mari și-au făcut deja urcarea capitalurilor, — iar pentru viitor vor afla ele căi și mijloace de a exoperă aprobarea ministerială pentru urcarea capitalurilor.

Din punct de vedere românesc pericolul ce-l vedem în aceasta ordonanță este în posibilitatea ca guvernul să se folosească de dreptul de aprobare după considerațiuni politice. Din această considerațiune trebuie să ne ridicăm și noi glasul în contra ordonanței, ca și în contra oricărei tendințe de centralizare și monopolizare a vieții economice. Prin drepturile excepționale de războiu — de cari guvernul s'a folosit în deplină măsură — întregă viața economică, comerțul și industria e dirigeată din centru. Noua ordonanță e o zală mai mult în lanțul încătușării vieții economice prin puterea de stat.

În Austria și Germania există dispozițiuni analoge.

Dintre statele antantei ne este cunoscută numai situația din Anglia. Aci urcarea capitalelor e înfăptuită în deosebi prin fuzionarea băncilor mari. Fuzionarea băncii «Lloyd», dintr'odată cu alte 3 bănci mari, a produs în ultimul timp mare senzație. Prin fuzionare a ajuns această bancă la un capital fundamental de 185 mil. funți sterling. Are 1500 filiale.

Cu ajutor de stat s'a format societatea britică comercială, — iar față de aceasta fondare a statului, băncile particulare au început fuzionarea pentru întărirea rolului lor în viața comercială mondială. Astăzi însă fuzionarea și în Anglia e legată de permisia guvernului, care decide pe baza opinierii unei comisii de experți.

Înainte de războiu prin Londra să aranjau socotelile complicate ale comerțului mondial. Astăzi socotelile acestea le aranjează chiar și diferitele state ale antantei, direct. Anglia are deci necesitate de astfel de bănci, *cari nu pot fi ignorate*. Guvernul promovează întru toate legăturile comerciale cu aliații. Concurența străină trebuie eschisă după războiu. Nou formata *British-Italian Corporation* are de scop înfrângerea influinței economice germane în Italia.

În Anglia nu va putea deschide filiale nici o bancă, care are sediul într'un stat astăzi îndușmănit

cu ea, iar băncile din statele neutrale vor avea să legitimeze proveniența capitalurilor lor.

Ca în Anglia se procedează însă și în altă parte. Statele învață unele dela altele și deci putem zice că viitorul economic se va desvolda în semnul centralizării, în semnul absolutismului economic.

Momentele principale în desvoldarea contabilității duple.

Deși comerțul își are începuturi, cari cad în timpuri foarte vechi și deși au fost popoare, la cari comerțul a stat pe o treaptă înaltă, totuși contabilitatea sistematică își are începuturile sale numai în timpurile mai noi. Însemnările purtate în mod primitiv n'au mai corăspuns cerințelor timpului. Pentru ținerea în vedere a principiului agonisirii și pentru raționalizarea economiei s'a simțit trebuința, ca socotelile vre-unei economii să fie purtate după un sistem oare care. Acum este timpul acela, în care se naște contabilitatea sistematică, care apoi a scos în relief spiritul economiei moderne, spiritul economiei capitaliste.

Fără a cunoaște datele istorice, putem afirma, că necesitatea contabilității sistematice s'a simțit acolo, unde economia are un cerc mare de activitate, ceace a pretins în mod imperativ introducerea unei astfel de contabilități. Economia statului și a autorităților publice a format terenul, pe care s'a putut desvolda contabilitatea sistematică. Aceasta ne-o arată datele istorice. Cele dintăiu au fost *orașele italiene*, cari începând din sec. 13, poate și mai curând, se ocupă în mod intensiv cu sistemizarea purtării socotelilor lor. Pentru purtarea acestora se angajează oficianți numiți «notai», se iau inventare despre averea întregă, se fac dări de seamă despre venite și cheltuieli, se aduc legi, cari au de scop, să normeze purtarea contabilității ș. a. m.

Vieța publică a fost mult ajutată de viața privată. *Bancherii* au fost primii, cari în urma afacerilor au fost siliți, să-și poarte registrele după un anumit sistem. Statutele diferitelor orașe italiene arată cu precizie, cum au să se poarte registrele lor, iar în sec. 14 se prescrie, ca administrațiunile orașenești să-și poarte socotelile după modul întrebuițat de bancheri. Se naște deci întrebarea: care a fost modul acesta și cum s'a prefăcut contabilitatea într'un sistem bine organizat?

Momentul prim, dela care putem socoti începutul contabilității sistematice este «*Contul*» (ratio). Aceasta ne-o arată și faptul, că contabilitatea (ca studiu) se mai numește și teoria conturilor, dar mai bine o vedem din limbile romanice: *ragioneria*, *comptabilité*, *contabilitate*. Apariția contului este deci prima fază în contabilitatea sistematică, care arată calea dreaptă în haosul mare și care pune temelia contabilității. Mai întâiu s'a întrebuițat contul în orașele

italiene prin sec. 13 și întrebuintarea lui s'a lăsat așa de repede, încât în secolul următor conturile sunt introduse în contabilitatea franceză, unde nu se foloseau exclusiv pentru purtarea socotelilor persoanelor, dupăcum s'au întrebuintat la început, ci s'au deschis de acestea și pentru părțile de avere (conturi materiale).

A doua fază în dezvoltarea contabilității o formează «*dopica*» (loi digrafique după *Léautay* și *Guilbant*), adică acea procedură, în urma căreia fiecare poziție se scrie în două conturi, în unul în debit, iar în celalalt în credit. Aceasta este foarte caracteristică contabilității duple (la partita doppia, comptabilité à parties doubles). Prin dopică sistemizarea conturilor face un pas însemnat, legătura dintre conturi este mai strânsă.

Timpul, când s'a introdus dopica, nu este hotărât cu precizie. *Brambilla* spune, că ea își face apariția la începutul sec. 13, afirmațiunea sa însă nu e dovedită prin momente istorice. După alții, cece e și mai probabil, contabilitatea ajunge în faza dopice în a doua jumătate a sec. 14. Despre aceasta avem mai multe dovezi: registrele firmei Soranzo (sec. 14) sunt purtate în dopică.

Deoarece dopica după formă este asemănătoare contabilității duple, ușor am putea să afirmăm, că dopica este contabilitatea dublă. Folosirea dopice în contabilitate încă nu înseamnă deplina sistemizare a acesteia. Sistemul conturilor încă nu e complet; conturile întrebuintate de dopică, conturile de avere, trebuie întregite cu conturile, cari arată rezultatul obținut în afacere și cu contul, care cuprinde circulația și schimbările capitalului. Pe lângă conturile de avere se recere deci aplicarea conturilor de avere curată (Contul capital și Contul pierdere și profit). Făcând pasul acesta, contabilitatea sistematică devine contabilitate dublă, a cărei esență este *pe deoparte contabilizarea averii, pe de alta a averii curate* (deci a nu se confundă cu dopica!) Conturile cuprinse într'un astfel de sistem pot forma cercul neîntrerupt, în care se mișcă capitalul investit: pornind din Contul Capital prin conturile de avere și Contul Pierdere și Profit, se reîntoarce iarăși în Contul Capital.

Întregirea conturilor de avere cu conturile de avere curată nu s'a întâmplat deodată. Încheierea aceasta a sistemului a urmat în două rate: mai înainte s'a întrebuintat numai Contul Pierdere și Profit și numai după aceea s'a deschis un cont capitalului. Maestrul mai nou al firmei Soranzo, purtat în sec. 15, conține Contul Pierdere și Profit, dar fără Contul Capital. Acesta din urmă îl aflăm mai întâiu în registrele purtate de Andrea Barbarigo pe la anul 1430/40.

La finea sec. 15 apare prima lucrare teoretică despre contabilitate: e lucrarea lui *Fra Luca Pacioli* (*Pacciolo*) apărută la a. 1494. Aceasta nu aduce ceva nou pe terenul contabilității, ci cuprinde într'un sistem calea, pe care a urmat-o contabilitatea.

Deși sistemul contabilității duple, așa dupăcum el a fost arătat de Pacciolo, a fost deja format, totuși acesta nu posedă perfecționarea de azi. Pacciolo și mulțimea teoreticianilor, cari au urmat lui, are o scădere, întrucât nu cunoaște încă luarea bilanțului de încheiere. Numai mai târziu la a. 1608 *Simon Stevin* este acela, care pretinde o încheiere anuală a registrelor. Cu toate acestea rezultatul arătat la încheierea conturilor este fictiv și nu real, deoarece la stabilirea lui nu s'a luat în vedere, că în decursul anului o parte a speșelor nu se poate stabili apriat și că în decursul anului unele părți de avere au putut suferi schimbări în valoarea lor. Ținând cont de aceste două împrejurări, rezultatul real se poate stabili numai așa, dacă hotărîm valoarea părților de avere, pe care o au în momentul încheierii bilanțului. Aceasta însă se poate ajunge numai cu ajutorul *inventarizării*. Așadară teoreticianii contabilității, pretinzând prin sec. al 17-lea facerea bilanțului, nu au în vedere inventarizarea, ci luarea unui bilanț pe baza inducerilor din registre cu scopul, ca prin aceasta să se poată încheia conturile. Încă nici sec. 18. nu pretinde un inventar real, ci numai timpurile cari au urmat acestuia. În chipul acesta a fost format sistemul contabilității duple.

Dragoș Navrea.

Memento.

Activitatea de aproape cinci decenii împlinite a institutelor noastre de bani s'a desfășurat până acum, precum se știe, cu consecvență, în semnul solidității și a culanței, a corectității și a tratamentului uman cu clientela. Principiile: soliditate, culanță și corectitate au întemeiat buna reputațiune și au asigurat existența băncilor noastre; acestea au fost secretul progresului și a succesului lor în trecut și tot ele sunt garanțiile propășirii lor viitoare, câtă vreme vor continua a urmări în activitatea lor, cu scumpătate, căile bătute și probate în trecut.

Sunt atât de vechi și de cunoscute adevărurile acestea, încât a le mai accentua la acest loc se va părea unora, poate, dreptul deplasat. Prilej la accentuarea lor, drept memento, ne-o oferă însă un caz de flagrantă contrazicere cu principiile conducătoare amintite mai sus și afirmate pân' acum în viața băncilor noastre, caz, pe care — chiar admitând că este izolat, — ca paznici conștiențioși și geloși a bunei reputații a băncilor noastre, ținem a-l releva aici, — pentru a arăta cum nu ar trebui să se lucreze și cum nu este permis să tolereze cei chemați, să se procedeze la băncile noastre față de clienți.

Facem aceasta, conduși de gândul curat de îndreptare; căci suntem pătrunși de convingerea, că nu este și nu poate fi chemarea acestui organ numai a cânta imnuri de laudă la adresa băncilor noastre și a oamenilor grupați în jurul lor, a releva numai părțile lor luminoase; ci că avem și dreptul, dar și da-

torința a supune criticei, ceea ce este de criticat, a arăta relele, ce le observăm în activitatea băncilor și mai ales a reprobă cu toată hotărîrea acte ale singuraticilor oameni în serviciul băncilor noastre, cari abuzând de situația lor, sub firma și la adăpostul institutelor noastre de bani, nu se sfiesc a-și face trebșoarele, compromițând buna reputație a acestor instituții. Numai procedând astfel vom servi cu adevărat interesele superioare ale băncilor noastre, a cărora scut de apărare suntem și am fost totdeauna împotriva tuturor atacurilor îndreptate în contra lor de adversari de afară, ca și din lăuntru. Dacă altfel ne-am înțelege misiunea cu drept cuvânt ar putea fi contestat rostul de a fi al acestei reviste.

Iată cazul care ne-a dat prilej la aceste reflexiuni. Il redăm în baza unei plângeri, ce ni-s'a trimis la redacție din partea persoanei direct interesate. Faptele aci expuse sunt verificate, deci nu este vorbă, nici de o greșală și nici de vre-o mistificare.

X solicită dela banca Y, (numele este cu totul irelevant) cu deplină încredere un împrumut în scop de a putea acuirea un imobil. E îndrumat pentru îndeplinirea formalităților de drept la avocatul-jurisconsult al băncii, de altfel slujbaş cu retribuții fixe al acesteia. Târgul și împrumutul se face. Clientul este satisfăcut și în internul lui binecuvântă instituția băncilor și pe conducătorii acestora. Se trezește însă în curând la alte sentimente, cu totul tot contrare, când drept epilog, poate a primei lui operațiuni de bancă, este nevoit să plătească slujbaşului-avocat al băncii spese de aproape K 800.— din care sumă pentru «osteneli», pentru servicii în sine neînsemnate un onorar de nu mai puțin decât aproape K 600.—.

Fiind un specimen acest cont, îl dăm în cele următoare în întregime:

	Onorar	Spese efective
Contract de cumpărare-vânzare (preț K 48,000.—)	K 240.—	K 1.— timbru
Cererea de împrumut K 40,000	„ 64.—	„ —.—
Cererea pentru întabularea dreptului de propr. „ 253.—	„ —.—	„ 460
Timbre pe cerere	„ —.—	„ 200.—
Timbru pe actul de asig. „ —.—	„ 10.—	„ —.—
Cererea de întab. a dreptului de pemn	„ 10.—	„ —.—
Cerere de ștergere a minorenității	„ 10.—	„ —.—
Total	K 577.—	K 205.60

adăugând spesele efective la onorar K 205.60

Total K 782.60¹

Nu vom comenta mai deaproape acest cont. Cifrele lui sunt destul de grăitoare, pentru toți câți

¹ Precum ne comunică clientul reclamant, contractul a fost un contract simplu, făcut pe tipăritură, cu câteva trăsături de condeiu și toate 3 cererile specificate aici sunt cumulate în o singură cerere, de total 34 șire scrise!

știu, cari sunt taxele normale și umane pentru astfel de servicii advocaționale extraprocesuale. Constatăm numai faptul dureros, că s'au întâmplat și s'au putut întâmpla astfel de abuzuri la băncile noastre și întrebăm: sunt oare proprii astfel de conturi exagerate, emanate din cercurile băncilor noastre, dela persoane în strânsă legătură cu ele, a fortifica vaza și buna reputație a băncilor noastre? Nu pun ele în o lumină piezișă înseși instituturile noastre de bani, înstrăinând de ele clientela, a căreia menajare și conservare, mai ales în zilele de azi, trebuie să fie țanta de căpetenie a băncilor noastre?

Răspunsul la aceste întrebări nu este greu de găsit.

El impune conducătorilor băncilor noastre totodată obligamentul a înăbuși, cu toată energia, astfel de porniri destestabile și compromițătoare în sinul instituturilor noastre de bani. Orice considerații de ordin personal, de cari, durere, prea adeseori se ține seamă la noi pe toate terenele, trebuie să înceteze și luate măsuri de purificare a astfel de apariții în viața internă a băncilor noastre. Numai urmând astfel se vor putea evita incidente penibile, ca cel dela institutul X, incident, aplanat de altfel, precum aflăm, spre mulțămirea clientului reclamant și în conformitate cu buna reputație de pân' acum a institutului respectiv.

O propunere.

La ordinul guvernului, Biroul central statistic, a distribuit săptămâna expirată între instituturile de bani, însoțiri și alte întreprinderi industriale și comerciale din țară niște chestionare în scop de a aduna materialul statistic pe baza căruia să se poată elabora la timpul sau un proiect de lege privitor la asigurarea de pensuni pe seama funcționarilor privați și a împiegaților comerciali de toate categoriile.

Sunt două chestionare. Unul privitor la funcționarii privați și împiegații comerciali, pe seama cărora ar fi să se asigure pensuni, și un al doilea privitor la fondurile și instituturile de pensuni deja existente pe seama numiților funcționari și împiegați.

Chestionarele sunt a se umplea privitor la toți funcționarii privați și împiegații comerciali, aflători în serviciu la 1 August 1918, deci și privitor la cei mobilizați, întrucât nu au eșit definitiv din serviciu.

Primul chestionar cere răspuns la 18 întrebări, cari sunt următoarele:

1. Numele de botez și de familie.
2. Anul, luna ziua nașterii.
3. Genul și situația familiară (bărbat, femeie, căsătorit, fată, văduv sau văduvă, divorțat legal.)
4. Când s'a încheiat căsătoria, (la mai multe — ultima).
5. Anul nașterii soției.
6. Indicarea singuraticilor copii în viață, după anii nașterii: băieți, fete, a) copii dulci, b) nașteri c) adoptivi.
7. Ubicațiunea.
8. Ocupația: funcționar (titlul), calfă, ucenic,

voiajior etc. numele patronului (firma). 9. Suma salariului fix anual sistemizat (fără bani de cuartir, tantiemă, remunerațiune etc.) 10. Afară de salariul de sub 9, cât fac: *a)* banii de cuartir anual; *b)* tantiema, remunerațiunea anului ultim etc.; *c)* suma adausurilor pentru familie și numărul copiilor împărțiți de aceste adausuri; *d)* suma adausului de războiu. 11. Indicarea retribuțiilor în natură (locuință, încălzit, luminat, folosință de pământ etc. și contravaloarea acestora după uzul local. 12. Din care an este în serviciu: *a)* ca funcționar privat sau impiegat comercial; *b)* la acest patron; *c)* în funcția sa actuală. 13. În ultimii 5 ani fost-a fără post? *a)* de câte-ori? *b)* în total câte luni? *c)* din ce motiv (boală, lipsă de lucru, sau alt motiv)? 14. Este asigurare de pensiuine? 15. Dacă impiegatul are asigurare de pensiuine la cine este asigurat? *a)* la patronul său, dacă acela are cassă de pensiuine; *b)* nu la patron, ci la altă cassă de pensiuine (e a se arăta numele) *c)* la o societate de asigurare (la care?) 16. Dacă impiegatul este membru la vre-o cassă de pensiuine (fie la patron, fie la vr'un institut de pensiuine) *a)* câte procente a salariului său regulat; *b)* ce sumă plătește membrul; *c)* câte procente a salariului și *d)* ce sumă plătește patronul sub titlul de contribuire anuală și *e)* Concurge patronul sub alt titlu la asigurarea de pensiuine (de ex. în sumă fixă pentru toți impiegatii) sub ce titlu și cu ce sumă? Asigurarea la ce anume se referă: la persoana proprie — la persoana proprie și la soție — la persoana proprie, la soție și la copii; numai la pensiuine — la ajutor pentru înmormântare — la alte prestații (sunt a se indica.) 18. Afară de asigurarea de pensiuine mai fost-a asigurat și în contra altor primejdii: de ex. asigurare de viață pentru caz de moarte, de capital, mixtă, de rentă, de zestre etc. și anume ce fel de asigurare.

Datele statistice, ce se vor compune în baza întrebărilor și răspunsurilor de mai sus prezintă, pe lângă interesul general și pentru noi, Români, un interes special încât privește adevărat pe funcționarii privați de pe la băncile și însoțirile noastre.

Propunerea și rugarea noastră merge deci într'acolo, ca instituturile noastre de bani și însoțirile noastre, cu ocazia compunerii chestionarelor destinate Biroului central statistic, să facă, eventual cu copierul, copii de pe aceste chestionare, pe cari apoi să le pună la dispoziția redacțiunii noastre pentru compunerea unei statistici speciale asupra funcționarilor privați Români, statistică, ce în multe privințe ar fi nu numai interesantă, ci și instructivă, arătându-ne situația familiară, numărul întreținutărilor, salariile funcționarilor noștri etc. etc.

JURISDICȚIUNE.

Cambiul perdut după achitare. Debitorul cambial a cerut de la posesorul cambiei să-i trimită cambiul achitat cu posta.

Cambiul expedit în scrisoare simplă s'a perdut pe postă, în urma căreia debitorul a pârât pe creditor pentru liberarea cambialului sau depunerea în depozit judecătoresc a valorii lui.

Judecătoria a respins pe actor cu acțiunea sa și Curia reg. sub Nr. 572/VI¹, a aprobat sentința cu motivarea, că: trimiterea cambialului cu posta a cerut-o însuși actorul, prin cecece a luat asupra-și rizicul împreună cu expediția postală și fiind cambiul nimic și făcut astfel înapt pentru circulație, pe simplul motiv că expediția s'a făcut în scrisoare obicinuită și nu recomandată, creditorul nu poate fi făcut responsabil.

CRONICĂ.

Valoarea de circulație a efectelor din punctul de vedere al impozitului pe avere. Ministrul de finanțe a adresat către toate direcțiunile financiare din țară o ordonanță-circulară cu privire la valoarea de circulație a efectelor din punctul de vedere al impozitului pe avere. În sensul ordonanței rămân în vigoare, în general, pentru calcularea averii supuse la impozit, cursurile fixate prin ordonanța aceluiaș minister de data 16 Martie 1918 Nr. 1500/P. M. Pentru efectele emise de atunci încolo sunt fixate următoarele cursuri: Imprumut de războiu ungar VI și VII de 6% K 96'60; Renta de 5½% VII K 90'30; Renta de 5½% VIII K 92—; Bonuri de cassă de 5%, pro 1923 și 1925 K 97'80 Imprumut de războiu austriac VI de 5½% pe 40 ani K 92—; pe 10 ani K 93'50. Imprumut de războiu VII de 5½% pe 40 ani K 92—; pe 8¾ ani K 94— și Imprumut de războiu VIII de 5½% pe 40 ani K 92—, anunțabile ab 1923 K 95'40.

Centrala pentru devize în România. Am semnalat într'un număr anterior, că în România se va înființa o centrală pentru devize. Legea privitoare la aceasta centrală a fost votată acum de ambele corpuri legislative. În sensul legii se pot face plăți în străinătate numai cu învoirea Centralei pentru devize. Suma maximală asupra căreia se poate dispune în străinătate este Lei 500— și lunar se pot plăti maximal Lei 4,000—. Exportul a mai mult decât Lei 1,000— este oprit; asemenea este oprit exportul efectelor emise în România și scadente în anul acesta. Cursul leilor pe 1918 și 1919 se fixează în sensul convențiilor în vigoare cu Puterile centrale; pentru alte țări cursul leilor îl stabilește Centrala pentru devize.

La exportul în țările Puterilor centrale se face plata din partea Centralei pentru devize în valută

română și se asignează suma calculată în Marce resp. Coroane la Banca Austro-Ungară resp. Banca imperială germană.

Urcarea artificială a cursului devizelor Antantei în Elveția. La Banca națională elvețiană au sosit dela Uniune (Union) 25 milioane dolari, cari fac 100 milioane franci în aur cu scopul de a se cumpăra devizele Antantei din Elveția și prin aceasta a urcă cursul devizelor antantei cât se poate mai sus. Urcarea cursurilor la devizele antantei în ultimele săptămâni se atribuie deja acestui transport de aur american.

V. G.

Circulația postală cu România. În sensul ordonanței ministrului de comerț Nr. 72,291/918 circulația postală cu România liberă (neocupată) a fost reluată luna trecută.

Se pot expediă cu posta: scrisori simple și recomandate, cari trebuie predate deschise; cărți postale, tipărituri, mostre și hârtii de afaceri. Taxele sunt cele dinainte de războiu.

Bonurile de casă ale Băncii austro-ungare. Circulația Bonurilor de casă ale Băncii Austro-Ungară a ajuns săptămâna aceasta suma de circa doua miliarde.

Dela fundațiunea ziaristilor. Epitropia fundațiunii ne comunică, că la apelul adresat bărbăților noștri cu dare de mână, spre a contribui la augmentarea averii fundațiunii, apel publicat și de noi, în Nrul trecut al «Rev. Economice» a răspuns *cel dintâiu* d-l *Ioan St. Herța*, mare proprietar în Vidrasău, trimițând frumoasa sumă de Cor. 1000.— Epitropia îi exprimă cele mai călduroase mulțumiri.

Băncile noastre pentru fundațiunea ziaristilor. La rugarea adresată băncilor române de Epitropia fundațiunii pentru ajutorarea ziaristilor români din Ungaria, s'au mai făcut următoarele contribuiri:

Transp. din Nr. 36 al «Rev. Econ.»	K 4,950.—
«Economul», Cluj	100.—
«Plugarul», Blaj	50.—

Total . K 5,100.—

Publicarea contribuțiilor se continuă.

Onor. Direcțiune a băncii «Economul» din Cluj, a mai votat Cor. 200.— pentru a se pune bază unui fond, din care la timp potrivit, să se ridice un monument la mormântul regretatului proprietar și director al «Gazetei Transilvaniei», Dr. Aurel Mureșianu. Epitropia a primit cu mulțumită aceasta sumă și o va administra și augmentă separat de cealaltă avere a fundațiunii spre scopul fixat de «Economul». La timp oportun suma va fi augmentată prin o colectă generală.

BIBLIOGRAFIE.

Alianța economică cu Germania de Traian I. Jarca, Sibiu 1918 Tipografia arhidiecezană.

Articolele publicate sub titlul de mai sus în revista noastră, au apărut acum și în broșură separată, ca Nr. 19 din «Biblioteca Bancilor Române» editată de noi.

Prețul este K 1.— și se poate comandă la Administrația «Revistei Economice» sau la «Librăria arhidiecezană» în Sibiu—Nagyszeben.

„**Brazde în ogorul lui Hristos**“. Păr. Dr. Ștefan Cioroianu, a îmbogățit literatura noastră religioasă cu un nou volum prețios. Conține 24 articoli religioși, ce izvoresc din o inimă simțitoare și din o înțelegere și concepție mai înaltă a problemeilor și a trebuințelor din viața noastră bisericească. Scriși într'o limbă ușoară și într'un mod atrăgător sunt și acești articoli ca și celelalte scrieri ale părintelui Cioroianu un puternic mijloc de propagandă pentru realizarea scopurilor înalte ale credinței și vieții creștine. un factor pentru a răspândi în cercuri largi gândire și cultură creștină, de a întemeia convingeri și a deșteptă sentimente religioase. Valoarea lor nu se poate în-deajuns aprecia, mai ales în vremurile noastre, când pornirea unui curent de reculegere a vieții sufletești zdruncinate, a moravurilor stricate se impune tuturor celor ce-și iubesc biserica și neamul. Se poate procura la Librăria diecezană din Arad cu 6 cor. + 80 fil. porto recomandat.

Sumarul:

Revizorii experți. — Prohibirea urcărilor de capital și centralizarea vieții economice a statelor europene. — Momentele principale în dezvoltarea contabilității duple. — Memento. — O propunere. — *Jurisdicțiune*: Cambiul perdut după achitare. — *Cronică*: Valoarea de circulațiune a efectelor din punctul de vedere al impositului pe avere. Centrala pentru devize în România. Urcarea artificială a cursului devizelor Antantei în Elveția. Circulația postală cu România. Bonurile de casă ale Băncii austro-ungare. Dela fundațiunea ziaristilor. Băncile noastre pentru fundațiunea ziaristilor. *Bibliografie*.

„CHIORANA“,

instituit de credit și economii, soc. pe acții în Somcuta-mare.

CONCURS.

«CHIORANA», instituit de credit și economii, societate pe acții prin aceasta publică concurs pentru ocuparea postului de **director executiv** cu termin de 1 Octomvrie 1918.

Beneficiul se statoroște cu Cor. 5,000.— salar anual și 10% urcare de plată dela salarul fundamental din trei în trei ani, cvartir în natură și tantiemă statutară.

Documentele sunt a se trimite la adresa Ilustrului Domn George Pop de Băsești, președintele direcțiunii în Szilágyillésfalva; iară postul este de a se ocupa la terminul ce îl va fixa direcțiunea.

Direcțiunea își rezervă dreptul de a alege și persoane cari nu au concurat.

Șomcuta-mare, la 31 August 1918.

Direcțiunea.